

4 European
Union
Kosovo

PRIRUČNIK SAŽETKA DOBRIH PRAKSA ZA MIROVNO REŠAVANJA SUKOBA MEĐU VRŠNJACIMA U ŠKOLAMA

Priština, Maj 2019

KEC
Qendra për Arsim e Kosovës
Kosova Education Center

PRIŠTINA, MAJ 2019

AUTOR PRIRUČNIKA: Petrit Sopjani

PREVOD: LBG Communication

DIZAJN I ŠTAMPA: Envinion

Ovaj pregled je razvijen u okviru projekta „Promovisanje i zaštita prava dece“ koji finansira Evropska Unija, a upravlja Kancelarija Evropske Unije na Kosovu, realizuje Kosovski Obrazovni Centar u saradnji sa forumZFD u uskoj saradnji sa Ministarstvom Obrazovanja, Nauke i Tehnologije-MONT i OCD na Kosovu.

Sadržaj

05 Predgovor

07 Deo I

- 08 Jačanje mehanizama unutar škole za mirno rešavanje sukoba - medijacija među vršnjacima kao mehanizam za pružanje zaštite i sigurnosti u školi
- 10 Proces školske podrške u uspostavljanju mehanizama unutar škola koja promovišu mirno rešavanje sukoba
- 12 Integrisanje godišnjeg akcionog plana o slučajevima nasilja kao i plana medijacije među vršnjacima u plan razvoja škole
- 13 Informisanje i aktiviranje stranaka u školi za stvaranje i jačanje mehanizama u školi
- 14 Identifikacija i analiza školske situacije u oblasti odbrane i sigurnosti u školama
- 15 Izbor i određivanje učenika od kojih će se sastojati timovi za posredovanje
- 16 Priprema i uzdizanje kapacitete učenika, nastavnika i drugih aktera za metodologiju posredovanja i mirnog rešavanja sukoba
- 18 Imenovanje i sertifikacija učenika koji čine tim za posredovanje
- 19 Stvaranje prostora / učionice unutar škole za aktivnosti posredovanja i mirno rešavanje sukoba
- 21 Dizajn i razvoj kampanja za podizanje svesti u školi vođen od strane učenika
- 22 Uključivanje i angažovanje roditelja i zajednice za doprinos školskim aktivnostima
- 23 Osiguravanje održivosti mehanizama uspostavljenih unutar škole
- 23 Resursi potrebni za razvoj aktivnosti medijacije i stvaranja kulture za mirno rešavanje sukoba u školi
- 24 Promovisanje pristupa mirnom rešavanju sukoba - Alternativne izvan-nastavne aktivnosti za podizanje svesti i aktiviranje učenika u školi

25 Deo II

- 26 Aktivnosti koje škole poduzimaju za promovisanje mirnog rešavanja sukoba - posredovanje među vršnjacima

27 DOBRE PRAKSE REALIZOVANE U ŠKOLAMA I PODRŽANE OD STRANE NVO:

- 27 NVO "Education Comes First", Đakovica
- 29 NVO "Agjensioni për shërbime social edukative "Shpresa e jetës", Priština
- 31 NVO "Qendra për dramë dhe aktivitete kreative për fëmijë dhe të rinjë „Qeshu – Smile“, Priština
- 34 NVO "Qendra për studime të avancuara"- FIT, Priština
- 36 NVO "Mundësia" – Mitrovica
- 39 NVO "Instituti për zhvillim dhe integrim" – IZHI, Priština
- 41 NVO "Childproof/CIPOF", Klina
- 43 NVO "Qendra për depolitizimin e shoqërise kosovare" QDSHK – Kamenicë (Novo centar za depolitizaciju kosovskog društva CDKD- Kamenica)
- 46 NVO "Feminae", Prizren
- 48 NVO "Programi për të drejtat civile"- CRP/K, Priština

51 Deo III

- 52 Aktivnosti koje su sprovedene dodatno su ojačale ulogu nevladinih organizacija kao i škola koje su imali koristi od projekta.

57 Deo IV

- 58 Materijali i linkovi koji su korisni za aktivnosti posredovanja

Predgovor

Kosovski obrazovni centar (KEC) i forumZFD - Program na Kosovu su sarađivali u izradi protokola o prevenciji nasilja u preduniverzitetskim institucijama obrazovanja. Cilj ovog protokola je da efikasno identifikuje sve neophodne korake za rešavanje pitanja nasilja u školama. Isti protokol je kasnije usvojen u formi uredbe Vlade Kosova - Uredba GRK br. 21/2013.

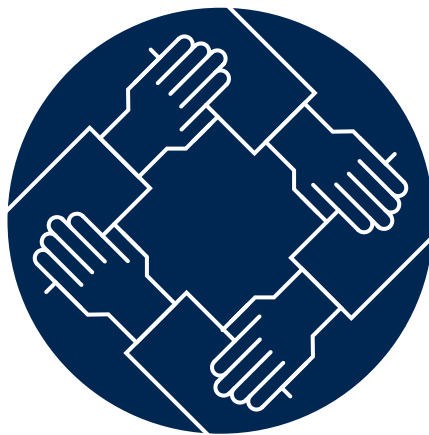
KEC i forumZFD su takođe razvili program posredovanja koji je korišćen za iniciranje implementacije protokola u školama. Posle prvih koraka implementacije Protokola u 30 škola na Kosovu u okviru projekta "Podrška pravdi za decu" - Faza III (2013-2016) finansirana od strane UNICEF-a, EU i forumZFD; dve organizacije, KEC i forumZFD, odlučile su da sarađuju u realizaciji ovog projekta, gde kroz finansiranje EU, i u saradnji sa 10 lokalnih nevladinih organizacija, realizovan je projekat **"Promocija i zaštita prava deteta"**.

Ovaj projekat ima za cilj osnaživanje lokalnih zajednica za poboljšanje mera zaštite dece kroz podizanje svesti, posredovanje i rešavanje sukoba na miran način. Kroz ovaj sveobuhvatni pristup, projekat ima za cilj da doprinese stvaranju prijateljskog i nenasilnog okruženja za decu u kosovskim školama, kao i kroz ciljane akcije organizacija civilnog društva i lokalnih zajednica za promovisanje prava deteta.

“Projekat ima za cilj da doprinese stvaranju prijateljskog i nenasilnog okruženja za decu u kosovskim školama, kao i kroz ciljane akcije organizacija civilnog društva i lokalnih zajednica za promovisanje prava deteta.”

Ardita Kabashi
✉ *Vjollca Islami Hajrullahu*
Menadžeri projekta

"Promocija i zaštita prava deteta"

DEO I

1. Jačanje mehanizama unutar škole za mirno rešavanje sukoba - medijacija među vršnjacima kao mehanizam za pružanje zaštite i sigurnosti u školi

Iako smatramo da je Kosovo sigurno mesto za život i rad, gde se zakon i red sprovode, nažalost, kao i u mnogim demokratskim zemljama, postoje situacije u kojima ljudi imaju različite perspektive i ne slažu se uvek i ne rešavaju uvek neslaganja civilizovano i sa dijalogom. I među decom, posebno školski uzrast suočava se sa situacijama u kojima dolazi do neslaganja, protivnosti i sukoba, koji donose različite probleme među vršnjacima, ali i njihovim porodicama i društvu u celini.

Izgradnja demokratskog društva je izazov za svaku zemlju. Naravno, obrazovanje za poštovanje drugih članova društva, tolerancija i nediskriminacija počinje od porodice. U procesu demokratskog obrazovanja pojedinca i društva, škole i društvene aktivnosti u škole igraju posebnu ulogu među vršnjacima i nastavnicima. Pored nastavnih jedinica i nastavnih planova i programa koji se sprovode kroz različite predmete u nastavnom procesu, postoji i niz aktivnosti koje škole poduzimaju kako bi promovisale demokratske vrednosti i postigle konsenzualne ideje i akcije uz poštovanje svih mišljenja i potreba.

Zaštita i osiguranje dobrobiti dece je odgovornost svih; porodice, škole, institucije i zajednice, i imajući

u vidu uloge i odgovornosti svakog u procesu, zaštita i bezbednost učenika treba da bude prioritet za svaku obrazovnu instituciju i treba da bude u srži svih školskih procesa i aktivnosti. Obrazovne institucije su obavezane da obezbede mehanizme za zaštitu učenika od bilo kakvog nasilja, socijalne isključenosti ili nesigurnosti koje bi štetile dobrobiti učenika. To obavezuje škole da kontinuirano rade na obezbeđivanju i jačanju mehanizama koji podižu svest, ali i poduzimaju delotvorne mere za rešavanje i odgovaranje na bilo koji oblik nasilja, kao i na njihovo pravilno i mirno tretiranje.

Kako bi se obezbedilo sigurno i prijateljsko okruženje za sve u školi i odgovorilo na situacije koje mogu nastati u školskim sukobima, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije - MONT je izradilo nekoliko propisa i administrativnih uputstava za prevenciju pozivanje na nasilje. Njihova implementacija je podržana uz nekoliko priručnika kao i didaktičkim manualima koji, zajedno sa brojnim obukama koje se nude za nastavnike i učenike, imaju za cilj sprečavanje, minimiziranje i upravljanje slučajevima nasilja u školama i društvu uopšte.

“Zaštita i osiguranje dobrobiti dece je odgovornost svih; porodice, škole, institucije i zajednice, i imajući u vidu uloge i odgovornosti svakog u procesu, zaštita i bezbednost učenika treba da bude prioritet za svaku obrazovnu instituciju i treba da bude u srži svih školskih procesa i aktivnosti.”

U nastavku ćete naći propise, uputstva, priručnike i manuale koje csu u prilogu ovog materijala kao i linkove na internetu.

- Pravilnik Vlade Republike Kosova (VRK) - br. 21/2013 o Protokolu za prevenciju i upućivanje nasilja u institucijama pred-univerzitetskog obrazovanja.
- Vodič za implementaciju VRK Uredbe br. 21/2013 o protokolu za prevenciju i upućivanje nasilja u institucijama pred-univerzitetskog obrazovanja
- Priručnik za prevenciju negativnih pojava u višim srednjim školama
- Priručnik za posredničke timove među vršnjacima
- Didaktički manual za sprečavanje nasilja

U skladu sa smernicama za protokol o sprečavanju i suzbijanju nasilja u pred-univerzitetskim institucijama obrazovanja, odgovorne institucije treba da implementiraju zahteve protokola koji se odnose na

prevenciju i reagovanje na nasilne akcije u pred-univerzitetskim obrazovnim institucijama, kao što se klasifikira u Protokolu o zaštitnim mrežama:

- **Interna mreža odbrane:** Predškolsko obrazovanje - (direktor Institucije, Veće roditelja) i škole (direktor škole, Veće roditelja, Veće školskog odbora i Veće učenika);
- **Mreža spoljne odbrane:** Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije - (Sektori inspekcije obrazovanja u regionu), Savet roditelja Kosova, Savet učenika na nacionalnom nivou), Opštinska direkcija za obrazovanje - (Savet učenika i Savet roditelja) (Centar za socijalni rad, Centri porodične medicine, Ministarstvo pravde - (Probaciona služba Kosova, Kosovska popravna služba, Kosovska policija kao i ostali pomoćni mehanizmi - (Mediji, Institucija Ombudsmana Narodna advokatska institucija, nevladine organizacije koje rade sa dečjim pravima i nasiljem u školi).

Ove dve mreže odbrane dužne su poduzeti mere i radnje kako bi sprečile svaku situaciju koja dovodi do kršenja prava dece ili kršenja dobrobiti učenika.

Smernice i priručnici takođe pružaju mnoge resurse koji se mogu uključiti kao deo nastavnog plana i programa koji promoviše ponašanje i stavove protiv nasilja, i favorizira mirno rešavanje sukoba, i tako školama omogućava stvaranje nenasilne, pozitivne i konstruktivne klime sukoba.

Između ostalog, priručnici preporučuju uzimanje inicijativa od strane učenika, a vršnjačka medijacija se smatra metodom koja doprinosi mirnom rešavanju sukoba i omogućava studentima kroz dijalog, diskusiju i konfrontaciju da razviju dobre komunikacijske veštine, aktivno slušanje, kritičko razmišljanje, samopoštovanje, razvijanje pozitivnih stavova prema konfliktima i poštovanje različitih mišljenja i stavova.

2. Proces školske podrške u uspostavljanju mehanizama unutar škola koja promovišu mirno rešavanje sukoba

Proces pokretanja implementacije projekta; koraci koji su preduzeti da se osigura posvećenost škola u sprovođenju planiranih aktivnosti.

Škole su uvek pokazivale spremnost da poduzmu korake kako bi sprečile bilo kakav sukob unutar ili izvan škole u kojem su učenici uključeni. Naravno, škole, pored primarnog zadatka u obezbeđivanju uslova za podučavanje i razvoj intelektualnih, fizičkih i socijalizacijskih sposobnosti učenika, treba da se podrže iu inicijativama izgradnje demokratskog okruženja, tolerancije i nediskriminacije. Jedan od projekata koji je privukao veliki interesovanje značajnog broja škola, je projekat **‘Promocija i zaštita prava dece’** koji implementira KEC i forumZFD uz finansiranje od strane EU.

Tokom implementacije ovog projekta u mnogim školama širom Kosova, primećena je potreba za bezrezervnom podrškom opštinskih vlasti a posebno opštinskih direkcija za obrazovanje, koje su identifikovale škole da budu uključene u projekat i pomagale u obavljanju aktivnosti, posvećeno pomažući školama sa organizacionim i didaktičkim materijalima.

To se posebno podudara sa globalnim ciljevima Organizacije Ujedinjenih nacija - UN-a, povezanih sa 17 ciljeva održivog razvoja, koji se sastoje od platforme koja ima za cilj transformaciju celog čovečanstva i naše planete u održivni razvojni put unutar 2030-te godine. Posebno bismo istakli: Cilj 4 za kvalitetno obrazovanje; cilj 5 za rodnu ravnopravnost; cilj 10 smanjenje nejednakosti; cilj 16 za mir, pravdu i održive institucije.

U početku se preporučuje da se inicijativa ovakvih projekata započne javnim prezentacijama i da se koordinira sa opštinskim zvaničnicima, tako da projekat ima i institucionalno priznanje kao i oblik legitimnosti. Takođe, vreme i prostor posvećen aktivnostima se dokumentuje i ocenjuje kao deo školskog procesa i akcionog plana. Važno je napomenuti da projekat treba i materijalnu

podršku (iako minimalnu), međutim, u toku planiranje budžeta opštine i opštinske direkcija za obrazovanje treba da izdvoje sredstva za podršku projektima i različitim školskim inicijativama za promociju i zaštitu prava, raznolikosti i izgradnju demokratskog društva.

Nakon odobrenja na opštinskom nivou, sledeći korak bi trebao da bude sastanak sa upravom škole, kako bi se predstavio projekat i koristi koje projekat donosi studentima, nastavnicima, roditeljima, zajednici, kao i trajanje i modaliteti aktivnosti.

Posebno je važno da prezentacija projekta promoviše interesovanje školskog menadžmenta i dobije punu podršku za implementaciju projekta. U suprotnom, projekat će imati poteškoća u implementaciji jer zahteva opštu mobilizaciju škole da bi se direktno ili indirektno pomoglo u postizanju ciljeva projekta.

3. Integrisanje godišnjeg akcionog plana o slučajevima nasilja kao i plana medijacije među vršnjacima u plan razvoja škole

Na osnovu VRK Uredbe br. 21/2013 za sprečavanje i reagovanje na slučajeve nasilja, svaka obrazovna institucija se podstiče da razvije godišnji akcioni plan za prevenciju nasilja u školama, a deo ovog plana treba da bude plan aktivnosti medijacije među vršnjacima. Treba napomenuti da je svaka škola na Kosovu dužna da izradi plan razvoja škole koji će odrediti razvojne ciljeve škole.

Naravno, škole u toku izrade razvojnog plana treba da se usredsrede na aspekt bezbednosti i zaštite škole koje treba planirati polazeći od analize situacije, identifikacije faktora koji mogu dovesti do nesigurnih i nezaštićenih situacija za učenike i ostale, kao i da predvidi i postavi konkretne i efektivne ciljeve za sprečavanje, adresiranje i reagovanje u različitim situacijama. Ovo dobro planiranje bi takođe moglo olakšati koordinaciju sa ciljevima projekta kako bi se ostvarile različite aktivnosti, usklađujući ciljeve i aktivnosti planirane u planu razvoja.

U slučajevima kada škola nije planirala ciljeve koji se odnose na zaštitu i bezbednost, odnosno na oblast kulture i školske sredine, treba se o tome razgovarati sa menadžmentom kako bi se pregledali i planirali detaljni ciljevi i aktivnosti koje škola treba da preduzme, i to u saradnji sa drugim partnerima.

Pored toga, treba se izraditi detaljan akcioni plan za dinamiku i vremenske rokove implementacije projekta, funkcionalnost timova za posredovanje, uloge, odgovornosti i vremenski rokovi.

4. Informisanje i aktiviranje strana- ka u školi za stvaranje i jačanje mehanizama u školi

Nakon dobijanja odobrenja i komunalne podrške za početak projekata u odabranim školama; kao i nakon početnih sastanaka sa upravnim osobljem škola koje su integrisane u projekat, preporučuje se sledeći koraci: Inicijativne diskusije sa učenicima i nastavnicima o projektu i problemu školskog nasilja, kao i druge aktivnosti vezane za projekat a koje imaju informativni karakter za učenike kao što su: oblici komunikacije, zdravi odnosi, važnost pregovora, posredovanje, različitost i demokratske vrednosti integrisane u školi, itd; nekoliko dnevnih aktivnosti koje bi bile implementirane u prvih nekoliko sedmica implementacije projekta.

Pored školskog menadžmenta, učenici bi se trebali postepeno uvoditi u projekt medijacije. Pre toga, trebaju se sprovesti mnoge pripremne i informativne aktivnosti kako bi se raspravljale i bolje razumele koncepcije medijacije i mirnog pristupa rešavanju sukoba.

Bez sumnje, u ovoj početnoj fazi projekta, bilo bi poželjno uključiti školski odbor, uključujući roditelje i druge zainteresovane strane u zajednici. U tu svrhu, moglo bi se održati nekoliko informativnih i savetnih sesija o sadržaju i ciljevima projekta, kao i o potrebama i koristima aktivnosti medijacije među vršnjacima.

Takođe, da bi se izbeglo preklapanje ili dupliranje aktivnosti, projekat medijacije treba da bude pov-

ezan i koordinisan sa drugim aktivnostima u ovoj oblasti, kako unutar tako i izvan škole, kao što je koordinacija sa školskim timovima za prevenciju i odgovor na napuštanje i neregistrovanje u obavezno obrazovanje - EPRMB

Primenom ovih informacija i znanja, biće moguće stvoriti kulturu podrške u školi, gde se svi, a posebno učenici osećaju sigurno, međusobno se štite, znaju kako adresirati probleme kada se suoče sa kršenjem svojih prava, kao i dati podršku školama, roditeljima i zajednici za zaštitu učenika.

5. Identifikacija i analiza školske situacije u oblasti odbrane i sigurnosti u školama

Pre bilo koje aktivnosti ili projekta moramo se upoznati sa činjenicama, okolnostima i obimom pitanja sa kojima će se projekat voditi. Takođe je korisno znati stepen znanja učenika o pitanjima kojim se projekt bavi (u ovom slučaju o sukobima, prirodi sukoba i pristupu posredovanja u rešavanju sukoba).

U cilju merenja prethodnih znanja a koja će odrediti napredak implementacije projekta, mogu se razviti nekoliko instrumenata u obliku upitnika i anketa, koji se mogu implementirati u školi i to uz učešće učenika tokom sastavljanja, administriranja i elaboracije obrađenih upitnika. To se naravno može ostvariti uz pomoć nastavnika ili čak i ponekog roditelja volontera koji poseduje znanje i veštine u okviru društvenih nauka.

Pitanja koja možemo analizirati putem upitnika i anketa mogu biti o opštim aspektima školske sigurnosti i o percepciji učenika o faktorima koji ih zabrinjavaju i po njihovom mišljenju ugrožavaju im sigurnost. Konkretnije, problematika uznemiravanja može se analizirati (npr. Upitnici o oblicima i faktorima uznemiravanja); aspekti nasilja u školama; pretnje i drugi oblici koji utiču na sigurnost učenika u školi

Generisani podaci će doprineti boljoj adaptaciji projektnih intervencija zasnovanih na školskim potrebama, kao i podizanju nivoa svesti o ovim fenomenima, u isto vreme podizanje interesovanja za identifikaciju, prevenciju i tretiranje ovih negativnih pojava u školama i među samima učenicima.

6. Izbor i određivanje učenika od kojih će se sastojati timovi za posredovanje

Proces medijacije zahteva od učenika da poduzmu mere u identifikaciji slučajeva u kojima su pojedinci ili grupe učenika u konfliktu i da ih samostalno rešavaju uz minimalno praćenje od strane nastavnika i uprave škole. Kao što je gore navedeno, od posebne je važnosti da škole budu uključene u ovaj projekat dobrovoljno i da se obavežu da će potpuno podržati implementaciju projekta. U ovom kon-

tekstu, takođe je presudno i neosporno da učenici koji će biti uključeni u grupe za medijaciju budu uključeni nezavisno i dobrovoljno bez ikakvog podsticaja od bilo koga. Zato što će takav pristup uključivanja učenika uticati na njihov integritet u procesu posredovanja, nepristrasnosti, pouzdanosti i efikasnosti.

Da bi se ovaj preduslov ostvario u izboru učenika, mogu se predložiti odgovarajuće i objektivne metode selekcije za studente. Zbog složenosti aktivnosti u procesu medijacije, preporučuje se uključivanje učenika viših razreda od petog do devetog razreda (V-IKS).

Dakle, izbor iz svih razrednih nivoa. Takođe mora postojati raznolikost učenika iz rodnog aspekta, etničke pripadnosti (ako škola ima različite etničke pripadnosti), porodičnog socio-ekonomskog statusa i akademskog uspeha u školi (ne samo uzorni i „privilegovani“ učenici). Važno je uključiti ne samo istaknute studente već i učenike koji nisu veoma aktivni, sramežljivi, dolaze iz različitih životnih situacija, itd. Takođe, važan deo projekta su grupe za podršku, tj. učenici koji neće biti direktno uključeni u proces medijacije, ali će pomoći u ovom procesu tako što će učestvovati u informisanju drugih studenata o ovoj aktivnosti kroz školske kampanje. identifikovanje slučajeva i njihovo upućivanje u grupe za medijaciju. Grupe koje pružaju podršku mogu se formirati u odjeljenjima kao zasebne klase većih škola, posebno u ruralnim područjima.

Formiranje timova za posredovanje treba se formalizovati. Identifikovati uloge i odgovornosti formiranih timova. Odrediti vreme i način koordinacije, i sastaviti akcioni plan.

7. Priprema i uzdizanje kapacitete učenika, nastavnika i drugih aktera za metodologiju posredovanja i mirnog rješavanja sukoba

Projekat medijacije kao zasebna i obavezna aktivnost, organizuje obuke za medijaciju, kao i pripremu učenika i određenog broja školskog osoblja o opštim principima i tehnikama posredovanja između učenika.

Preporučuje se da se obuke ponavljaju svake godine i da se u ove obuke uključe grupe za medijaciju. Sprovođenje treninga i seminara u oblasti prava deteta, prevencija sukoba pomaže nastavnicima da razmisle o svojim stavovima i percepcijama, kao i da razviju sposobnosti učenika da upravljaju različitim situacijama. Obuka se obavlja od strane certificiranog trenera, po mogućnosti sa prethodnim iskustvom u medijaciji i metodologijom utvrđenom u priručniku za obuku. Preporučljivo je uključiti oko 3-5% učenika iz ukupnog broja učenika u školu. Svake godine veliki broj učenika završi

školu i medijacijski tim mora se ispuniti sa novim medijatorima. Iako je model medijacije zasnovan na jednakosti između učenika, može se uspostaviti oblik horizontalne hijerarhije medijatora tako da iskusniji medijatori mogu podržati i pripremiti mlade medijatore.

Na treninzima se predlaže uključivanje nastavnika, roditelja i članova školskog odbora (ili članova zajednice oko škole) kako bi se stvorila zajednička radna kultura koja bi se bavila konfliktima u školi i upravljala njima, kao i podizanje svesti. odgovor-

“Sprovođenje treninga i seminara u oblasti prava deteta, prevencija sukoba pomaže nastavnicima da razmisle o svojim stavovima i percepcijama, kao i da razviju sposobnosti učenike da upravljaju različitim situacijama.”

nosti i izveštavanja u vezi bezbednosti i sigurnosti škole. Organiziranje periodičnih savetovanja sa roditeljima i učenicima može uticati na podizanje svesti svih zainteresovanih strana u školi.

8. Imenovanje i certifikacija učenika koji čine tim za posredovanje

Na kraju obuke važno je da se učenici certificiraju za obuku sa formalnom ceremonijom certifikacije, kao i da odrede svoju ulogu u školi, vodeći računa

da se ne naruši njihov integritet i vreme koje su posvetili ovoj aktivnosti, a i da ne utiče na nastavni proces i druge obavezne obrazovne aktivnosti.

Takođe, sastav tima za posredovanje treba da bude poznat svim članovima škole, može biti postavljen kao poster (informativno pismo) koji odražava ko su članovi tima i njihove funkcije.

9. Stvaranje prostora / učionice unutar škole za aktivnosti posredovanja i mirno rješavanje sukoba.

Polazeći od obrazovnog procesa, učenici ne uspevaju da nauče i razumeju svoja prava u okruženju kada se ta prava ne poštuju i promovišu, kao i ne razvijaju veštine komunikacije, pregovaranja, razmišljanja kada se te veštine ne promovišu. Ovo su neki od razloga zbog kojih se škole ohrabruju da obezbede zaštićena, sigurna i atraktivna okruženja u školi gde učenici slobodno komuniciraju o svojim problemima, podržavaju jedni druge i uče nova iskustva.

Da bi se omogućio efikasan rad timova za posredovanje, škola je važna (a to treba razmotriti na početku projekta sa upravom škole) kako bi se odredio prostor / učionica za rad tima za posredovanje u kojem se mogu sastati kako bi koordinirali svoje aktivnosti. i razvoj

sesija medijacije. Predlaže se da prostor bude prikladan, lako dostupan, prepoznatljiv, opremljen materijalnim resursima koji promoviraju mirno rešavanje sukoba, održava i osigurava poverljivost u razvoju aktivnosti.

Najvažnija podrška koju škola može pružiti u ovom pogledu je da omogući razumevanje dečjih prava, prepoznavanje konfliktnih situacija, upravljanje konfliktima i uznemiravanjima, kao i savjetovanja među vršnjacima stvaranjem adekvatnog okruženja.

Prostor / učionica za proces medijacije je mesto gde se kultiviraju vrednosti, stavovi i znanje učenika o uvažavanju različitosti, prihvatanja i poštovanja za sve. Stvaranje takvih prostora i njihovo korišćenje kako bi se učenici ujedinili i razgovarali o različitim aspektima njihove zabrinutosti, čini ih svesnim o demokratskim vrednostima, ljudskom potencijalu i jednakim mogućnostima koje pomažu svakom učeniku da razvije toleranciju, uvažavanje i da ceni iskustva svakog pojedinca.

“Deca obrazovana u takvom okruženju će biti u stanju da efikasno rešavaju probleme i efektivno donose odluke.”

(Dickson)

Stvaranje prostora / učionice za medijaciju može dovesti do izazova u upravljanju, s obzirom na to da direktno i indirektno uključuje mnoge obrazovne faktore kao što su učenici, nastavnici, školski menadžeri, porodica i zajednica.

Budući da svi ovi faktori imaju neupitnu važnost, svi se moraju upoznati sa svrhom i radnim procesom u

ovom prostoru / učionici, ali i sa različitim oblicima upravljanja potrebnim da se osigura zaštita, poverljivost i produktivnost za sve provedene aktivnosti. Ovakva rasprava će olakšati suočavanje sa svim izazovima koji se mogu pojaviti i da se ovaj prostor smatra nezaobilaznim i prijateljskim mestom za sve.

10. Dizajn i razvoj kampanja za podizanje svesti u školi vođen od strane učenika

U okviru godišnjeg akcionog plana o slučajevima nasilja i plana medijacije, treba definisati inicijative za sprovođenje informativnih kampanja, kampanja podizanja svesti i kampanja zagovaranja za zainteresovane strane koje studenti mogu osmisliti i voditi.

Aktivnosti podizanja svesti i inicijative javnog zagovaranja vođeni od strane učenika su dobra prilika za promoviranje zdravih vjednosti i ponašanja, identifikaciju odgovarajućih i mirnih oblika rešavanja konflikta, te promoviranje demokratskih vrednosti i zdravih odnosa u učionici, školi, na ulici, porodici i u društvu.

Pored toga, u okviru ovih aktivnosti, mogu se razviti savetovanja između učenika i nastavnika sa različitim temama koje će omogućiti učenicima da pripreme i razviju dobre veštine zagovaranja za osmišljavanje kampanja i efikasnih zagovarajućih inicijativa zasnovanim na školi i zajednici.

Neke od tema koje se mogu obraditi i razviti u ovim savjetovanjima mogu biti:

- efikasna komunikacija u konfliktnim situacijama;
- povezivanje prava i odgovornosti u svakodnevnom životu,
- razvijanje ideja o tome kako promovisati prava deteta,
- diskusija o rodnom stereotipima i rodnoj ravnopravnosti,
- promovisanje inkluzivnosti, tolerancije, ne-diskriminacije,
- formulisanje poruka zagovaranja i tako dalje.

Da bi se realizovale takve inicijative, škole se ohrabruju da pruže mogućnosti i podrže sve učenike bez razlike da se uključe u aktivnosti koje jačaju njihovu ulogu u podizanju glasa za pitanja koja se njih tiču, demonstrirajući snagu zagovaranja od strane vršnjaka. , rešavanje njihovih pitanja ključnim mehanizmima, Podizanje svesti učenika za rešavanje neslaganja između sebe kroz formalno i neformalno posredovanje od strane vršnjaka;

Ove inicijative zagovaranja mogu proizvesti mnogo promotivnih materijala koji se mogu koristiti i distribuirati u školama, zajednicama i medijima kako bi se podigla svest u društvu i promovirala prava djece.

Neki od promotivnih materijala mogu biti: flajeri, brošure, poster, plakati, video poruke i ostalo.

11. Uključivanje i angažovanje roditelja i zajednice za doprinos školskim aktivnostima

Škola i porodica su dva međusobno povezana sistema i međusobna saradnja donosi mnoge koristi i deci, i nastavnicima i društvu. Međutim, uloga i funkcija škole je da pomogne porodici da ispuni svoje obaveze i doprinese razvoju dece, ali i da ohrabri roditelje da se uključe u školske aktivnosti koje utiču na obogaćivanje i unapređenje kvaliteta nastavnog procesa, kao i ostalih aspekata koji to čine.

Stvarno partnerstvo između škole i roditelja se postiže kada je uključenost roditelja raznolika, inkluzivna, predstavlja sve studente bez razlike, naglašava potrebe i zahteve učenika, kao i preduzimanje konkretnih akcija za promenu klime i okoliša u školi u najboljem interesu učenika i svih ostalih članova.

Postoje razni argumenti i istraživanja koja pokazuju da su deca uspešnija ako postoji istinsko partnerstvo između roditelja i škole. Uključenost roditelja i njihov odnos sa školom su veoma važni i mogu uticati na poboljšanje ishoda učenja učenika, podsticanje saradnje među učenicima, socijalizacije učenika i roditelja, prihvatanja različitosti, jačanja odnosa, podsticanje zdravih akcija i ponašanja, pružajući mogućnost učenja i razmene iskustava iz različitih perspektiva koje roditelji mogu doneti u školu.

Ako učenici imaju poteškoće u učenju, veoma je važno razviti dobru komunikaciju s roditeljima i drugim ključnim ljudima kako bi doprineli prevazilaženju i upravljanju izazvanim situacijama. To rezultira uspostavljanjem dobrih odnosa između učenika, roditelja i škole.

Informacije roditelja za učešće u ovim aktivnostima mogu se obaviti putem formalnih sastanaka ili savetovanja o njihovom značaju i ulozi, kao i angažmanu kojeg mogu pružiti školskim aktivnostima, a posebno njihovom doprinosu u obezbeđivanju sigurnih i zaštićenih objekata za čuvanje dece.

Roditelji bi trebali biti informisani o svim promenama koje se dešavaju u školi i životu njihove dece i zato ih treba podržati kako bi razvili nove veštine saradnje, komunikacije i razvoja učešća porodice u ovim aktivnostima.

Naročito, škola može angažovati profesionalne

“ Ako učenici imaju poteškoće u učenju, veoma je važno razviti dobru komunikaciju s roditeljima i drugim ključnim ljudima kako bi doprineli prevazilaženju i upravljanju izazvanim situacijama. ”

roditelje sa profilima iz socijalne zaštite, zdravstva, obrazovanja, kroz predavanja i debate, dodavajući informacije učenicima i članovima škole o efektima i posledicama nasilja. Roditelji mogu takođe volontersko sudelovati u događajima i aktivnostima za podizanje svesti, savjetovanje, stvaranje promotivnih materijala i drugo.

Takođe, škola treba da adresira studentske brige, uznemiravanje i nasilje u školi i oko škole, uzimajući u obzir sve relacije učenik-učenik, učitelj-učenik i obrnuto, učitelj-učitelj, učitelj-roditelj i obrnuto, upravnik-učitelj i obrnuto, na sastancima sa roditeljima, većem školskog odbora, većem učenika i drugim telima koja čine školu, uključujući i članove zajednice oko škole.

12. Osiguravanje održivosti mehanizama uspostavljenih unutar škole

Početne aktivnosti medijacije ne zahtevaju velika sredstva i mogu se razviti uglavnom dobrovoljno i na osnovu uveta koje škola ima, ali mogu se ostvariti prilike da se za određene aktivnosti obezbede sredstva koja utiču na obogaćivanje i unapređenje odbrambenih mehanizama škole. Mali fond za ovu svrhu može se formirati i upravljati transparentno od strane same škole.

13. Resursi potrebni za razvoj aktivnosti medijacije i stvaranja kulture za mirno rešavanje sukoba u školi

Različite aktivnosti zahtevaju obezbeđivanje različitih resursa za izvođenje projekta Pored neophodnih materijala, alata i osnovne radne opreme, neophodni su mnogi potrebni resursi za funkcionisanje mehanizama koji utiču na razvoj i očuvanje školske kulture.

Razviti atraktivne i efikasne aktivnosti u oblasti dečije zaštite i efikasnog funkcionisanja timskog rada, pristup internetu, obogaćivanje prostora / učionice za posredovanja sa relevantnom literaturom kao što su brošure, priručnici, video poruke, tehnička podrška od strane učitelja koji imaju znanja iz informacione tehnologije za projektovanje

i proizvodnju različitih materijala koji doprinose obogaćivanju i unapređenju dobrih mehanizama i dobre prakse u školi.

Promotivni materijali mogu se koristiti i kao izvori informacija za roditelje i učitelje u smislu zaštite i promocije dečijih prava, a to mogu biti: linkovi, blogovi, informatori, model lekcije, praktične aktivnosti i drugi materijali uključujući crtane filmove, obrazovne video snimke sa dečijim elektronskim igrima.

14. Promovisanje pristupa mirnom rešavanju sukoba - Alternativne izvan-nastavne aktivnosti za podizanje svesti i aktiviranje učenika u školi

Nesuglasice, sporovi i sukobi su prirodan i neizbežan dio kako života uopće, tako i u sklopu obrazovnih procesa. Često se konfliktna situacija među učenicima može pojaviti kao rezultat različitih mišljenja ili stavova, a i nepravedne akcije protiv pojedinaca ili grupa koje mogu dovesti do sukoba i konflikta u različitim oblicima.

Međutim, ove situacije se mogu rešavati konstruktivnim pristupima, koji mogu i odrediti mirno rešavanje sukoba. Naravno, nastavnici, roditelji i drugi mogu raditi sa učenicima kako bi razvili svoje veštine i načine tretiranja i rešavanja sukoba na miran način.

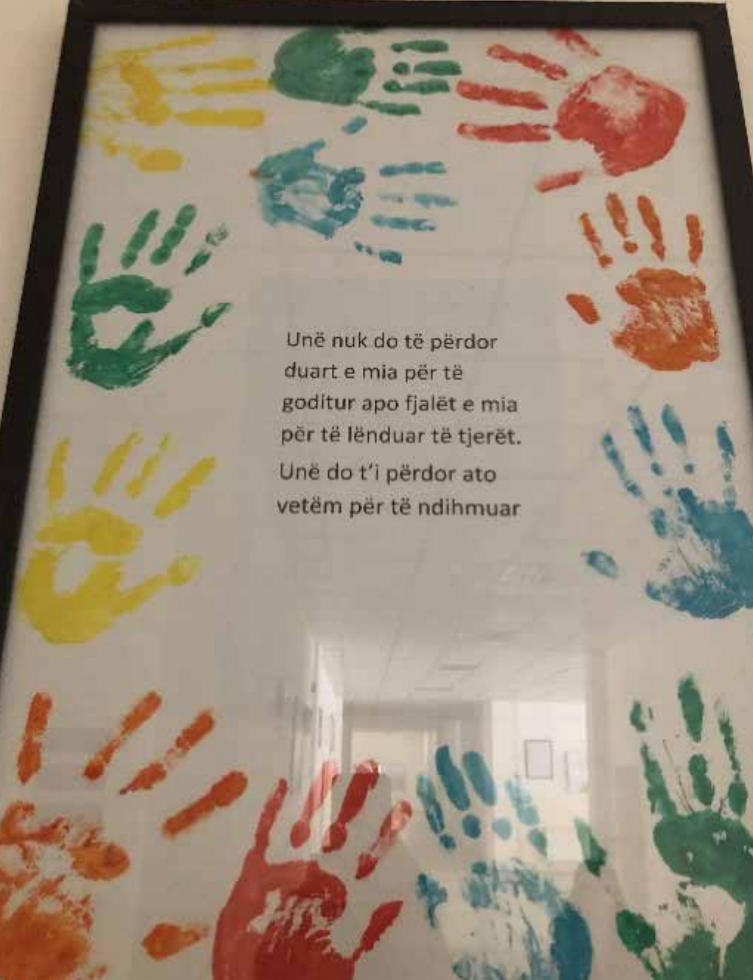
Razvoj obrazovnih i društvenih aktivnosti koje se bave konfliktima, ali i uključuje sve članove škole u razmatranje i raspravu o takvim situacijama doprinosi stvaranju preduslova za prihvatanje konflikata kao prilike za učenje i razvijanje interpersonalnih i socijalnih vještina. Tretiranje i diskusija o konfliktima konstruktivno povećava osećaj odgovornosti i sigurnosti učenika.

Van nastavne aktivnosti treba smatrati važnim delom socijalne uključenosti, ali i aktiviranjem svih učenika bez razlike da bi bili korisni i aktivni učesnici u ovim aktivnostima.

Van nastavne aktivnosti koje vode učenici za posredovanje i podršku mogu se razviti različitim radnim metodologijama kao što su: predavanja, debate, umetničke aktivnosti sa temom protiv nasilja; imaginarni slučajevi (simulacija fiktivnih slučajeva); igra uloga, dramatizacija, društvene igre, takmičarske aktivnosti, pozorišne predstave, izložbe sa umetničkim i drugim radovima. Takođe, mogu se sprovesti različite aktivnosti podizanja svesti u saradnji sa nevladinim organizacijama.

DEO II

Unë nuk do të përdor
duart e mia për të
goditur apo fjalët e mia
për të lënduar të tjerët.
Unë do t'i përdor ato
vetëm për të ndihmuar

AKTIVNOSTI U ŠKOLAMA ZA PROMOVISANJE MIRNOG REŠAVANJA SUKOBA ZA - POSREDOVANJE MEĐU VRŠNJACIMA

Aktivnosti koje su razvijene u školama kao dobre prakse pružile su pozorišne predstave kao dio kampanje za podizanje svesti, kao i druge kreativne metode obuke i aktivnosti koje promovišu komunikaciju, raznolikost i uzajamnu pomoć. Na primer, aktivnost “Zamislite dan”, aktivnost učenika u dve grupe sa dobrim i lošim ponašanjem; diskusija nakon takve aktivnosti, i tako dalje.

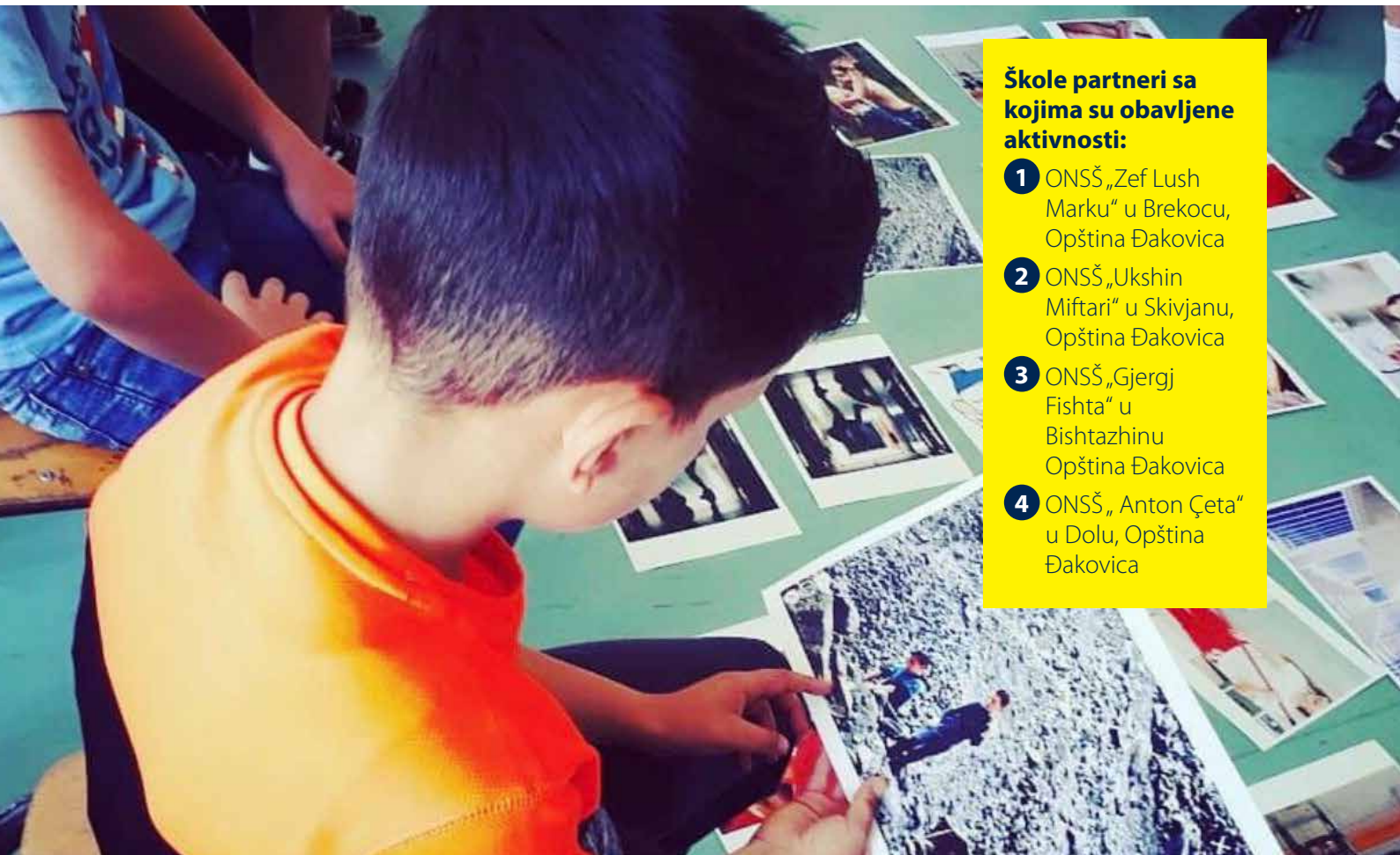
U nastavku su dati primeri različitih aktivnosti i inicijativa koje su razvijene u različitim školama a koje su promovisale i adresirale dečja prava kao i aspekte nasilja i njihovo mirno upravljanje kroz različite metode i oblike.

- Promovisanje pristupa mirnog rešavanja sukoba kroz umetnost, igru uloga, dramatizaciju i debate
- Realizacija umetničkih izložbi na temu “Nasilje u školama, posledice i kako rešiti sukobe”
- Realizacija aktivnosti književnih časova na istu temu: “Nasilje u školi, posledice i kako rešiti sukobe”
- Sastavljanje plakata, brošura, letaka, debata i drugih oblika informisanja za učenike i medijaciju (sastavljeni od strane učenika, uz minimalnu pomoć nastavnika)
- Kreiranje logotipa za grupe za medijaciju, identifikacija sa odabranim bojama, bluzama, kapama ili drugim identifikacionim oznakama za medijatora.

DOBRE PRAKSE REALIZOVANE U ŠKOLAMA I PODRŽANE OD STRANE NVO

1. NVO- EDUCATION COMES FIRST

Organizacija “Education Comes First” je osnovana sa ciljem da ponudi savremene i kreativne programe u oblasti obrazovanja, pomaganja i napredovanja dece i adolescenata. Deluje u opštini Đakovica.

A young boy with dark hair, wearing an orange t-shirt, is seen from the side, looking down at a collection of small photographs laid out on a green surface. He is pointing at one of the photos. Other people's hands and parts of their bodies are visible around the table, suggesting a group activity.

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 ONSŠ „Zef Lush Marku“ u Brekocu, Opština Đakovica
- 2 ONSŠ „Ukshin Miftari“ u Skivjanu, Opština Đakovica
- 3 ONSŠ „Gjergj Fishta“ u Bishtazhinu, Opština Đakovica
- 4 ONSŠ „Anton Çeta“ u Dolu, Opština Đakovica

Razvijene aktivnosti:

- Kreiranje bloga o pravima deteta;
- Poziv za učenike: “Esej i video o pravima deteta”
- Promovisanje bloga u školama;
- Promovisanje bloga u medijima / društvenim mrežama;
- “Svet bez konflikta” za učenike I – IV razreda, učenje kroz fotografije;
- “Moje pravo da živim bez nasilja” za učenike V – IX razreda, kreiranje slika koje predstavljaju njihova prava da žive slobodno i u miru;
- Izbor slika i njihova prezentacija za međunarodni dan prava deteta;
- Organizovanje konferencije za medije povodom međunarodnog dana prava deteta;
- Distribucija promotivnih materijala za prava, odgovornosti i zaštitu dece;
- Organizovanje okruglog stola.

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

Učenici se zabavljaju i pokazuju interes za uključivanje, čineći da svako učestvuje u aktivnosti. Podsticanje rasprave i diskusije kroz učenje o pravima dece kroz ove aktivnosti stimuliralo je kreativno razmišljanje i poticanje mašte.

U školama su se odvijale aktivnosti u kojima su predstavljene dečje fotografije u različitim delovima sveta koje ilustruju njihova prava i razvijaju maštu dece da žive u svetu mira i bez nasilja. Deca kroz igru su istraživali slike, pronašli iste dva i tako mogli da nauče i da razgovaraju o svojim pravima.

2. AGENCIJA ZA OBRAZOVNE SOCIJALNE USLUGE NVO “SHPRESA E JETËS”

Agencija za obrazovne socijalne usluge NVO “Shpresa e Jetës” je neprofitna organizacija koja pomaže u rekonstrukciji civilnog društva nakon građanskog rata. Njena misija je promovisanje ljudskog dostojanstva kroz razvoj i saradnju sa posebnim naglaskom na socijalno obrazovanje, obrazovanje i promociju kao i zaštitu prava dece. Sedište se nalazi u Prištini i funkcioniše na celom Kosovu.

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 OSŠ “Dom Mikel Tarabulluzi” Stubla, Opština Vitina
- 2 OSŠ “Ahmet Rrustemi” Bec, Opština Đakovica
- 3 OSŠ “Avni Rrustemi” Zalc, Opština Istog
- 4 OSŠ “Rilindja” Trestenik, Opština Peć

Razvijene aktivnosti:

- Upitnik za mjerenje znanja o lošem ponašanju i diranju u partnerskim školama
- Sastanak sa nastavnicima četiri odabrane škole sa Projektom - Zajednička radionica;
- Sastanci sa učenicima vršnjacima, diskutujući o različitim temama.
- Susreti sa roditeljima i nastavnicima, njihov susret sa lošim ponašanjem i diranjem kod njihove dece
- Okrugli sto sa predstavnicima Opštinskih Direkcija za Obrazovanje u kojima se projekat realizuje i direktorima odabranih škola; predstavljanje izveštaja o dvofaznom istraživanju o efektima programa "Za prijateljsku školu" sa četiri osnovnih škola na Kosovu

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

Iako je većina učenika na početku upitnika izjavila da nisu uključeni u bilo kakav oblik uznemiravanja, dodatna pitanja su utvrdila da je većina učenika u školi barem jednom bila "dirana i uznemirana" u posljednjih nekoliko meseci.

Nakon programa, studenti su prijavili niži nivo viktimizacije od uznemiravanja u školi (sa 70,89% na 51,85%). Takođe, značajan broj učenika je prijavio rešavanje svog problema nakon učešća u programu (od 78,81% na 83,93% u školi i od 64,08% na 75,61%).

Nakon intervencije u aktivnostima programa, studenti su pokazali svoju posvećenost rešavanju problema uznemiravanja, prije svega svojim snagama i mirnim sredstvima. U slučaju neuspjeha, učenici su pojavili potrebu da prijave probleme svojim nastavnicima i drugim relevantnim vlastima. (Prije pohađanja programa, većina učenika je

naglasila da je prijava nastavniku primarni oblik rešavanja njihovih problema.)

U obe faze istraživanja učenici su videli potrebu za školskim psihologom. Većina učenika je izjavila da bi se lično konsultovali sa školskim psihologom.

- Nakon programa, učenici su bili u boljoj mogućnosti da se nose sa nasiljem u školama (od 5,45 na 6,32, 1-10) i online (od 5,92 na 6,96, od 1-10)
- Nakon realizacije projekta u cjelini i pružanja klubova za medijaciju, neke škole su poduzele inicijative za aktiviranje medijacijskog kluba kako bi bile efikasnije, pripremanje majica za medijatora kako bi se mogli prepoznati u školi, vrlo dobra inicijativa, a zatim i postavljanje različitih izjave o pravima djeteta, itd.

3. CENTAR ZA DRAMSKE I KREATIVNE AKTIVNOSTI ZA DECU I MLADE. „QESHU – SMILE“, PRIŠTINA

Centar za dramu i kreativne aktivnosti za decu i mlade «Qeshu - Smile», Priština je nevladina organizacija koja razvija svoju aktivnost od 2000. godine. Glavne aktivnosti «Qeshu - Smile» su obrazovne, psihosocijalne i kulturne. Glavni sistem realizacije projekata «Qeshu - Smile» je interaktivan način.

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 ONSŠ „Afrim Gashi“ – Hajvalia, Priština
- 2 ONSŠ „Shkëndija“ – Hajvalia, Priština
- 3 ONSŠ „Zejnel Salihu“ – Veliki Bard, Kosovo Polje
- 4 ONSŠ „Laura Scotti“ – Donji Graboc, Kosovo Polje

Razvijene aktivnosti:

- Realizovanje anketa u školama kako bi se uzeli u obzir interesi i želje dece o filmskim temama, sprovedli smo anketu sa decom kako bismo imali objektivniju sliku. Upitnik za anketu je formulisala grupa učenika koji su definisali prava koja su prema njima najviše napadnuta. Ova akcija je sprovedena u sve četiri škole. Sa formulisanim upitnikom sprovedli smo anketu iz koje smo izvadili četiri teme koje su prema rezultatima bile najviše napadnute, a na osnovu ovih tema realizovali smo scenarije, a zatim i filmove.
- Trening za stopmotion animaciju - Stopmotion je kreativna tehnika stvaranja animiranog filma. Razlog za korišćenje ove metode za realizaciju filmova i kroz promociju prava deteta je činjenica da su deca u ovoj metodi direktno uključena u realizaciju filmova kroz sve faze realizacije filma. Stopmotion je tehnika koja pomaže onima koji je nauče da tretiraju i izražavaju svoje ideje u budućnosti kroz ovu kreativnu metodu, ne samo da tretiraju prava deteta, već i druga pitanja koja ih preokupiraju.
- Debate zasnovane na animiranim filmovima - ohrabrivanje debate kroz filmove spontani je način uključivanja učesnika u najiskreniju debatu. Kao što je uobičajeno poznato, klasične metode organizovanja debata su u većini slučajeva postale stereotipne i ne daju stvarne rezultate o nekom pitanju i takođe nemaju iskrenost u odgovoru. Često se učesnici nerado izražavaju, ali čak i kada se izraže, gotovo uvek su u okvirima instruisanog izraza. Metoda koju smo koristili pomogla je učesnicima u filmu da postanu aktivni deo debate, što je rezultiralo u mnogo više iskrenosti jer su neprimetno postali deo realne debate. Takođe ova metoda ne dozvoljava konstruisana pitanja na koja se unapred znaju odgovori. Promovisanje prava deteta kroz ovu metodu bilo je veoma efektivno.
- Projekat "Boje" bio je projekat koji se direktno zasnivao na promociji prava deteta. Ovaj kreativni način snimanja filmova omogućava učenicima da stvore komunikacijske veštine koje će se koristiti u slučajevima posredovanja.
- Takođe, tokom razvoja aktivnosti, kreirane su i obučene dečije grupe za svaku disciplinu:
 - grupa scenarija,
 - grupu kreiranja scenarija,
 - grupa kreiranje karaktera,
 - grupa za glas,
 - grupa za izradu storyboarda
 - grupa za realizaciju animacije, itd.

Ono što je ujedinilo ove grupe bila je zajednička svrha stvaranja filma kroz koji će se baviti određenom temom prava deteta.

Tokom ovih aktivnosti promovisana je interakcija - interaktivnost u pronalaženju najefikasnijih oblika realizacije, kao i u smislu razvoja verbalne komunikacije za koju smatramo da će u budućnosti pomoći u procesu posredovanja i rješavanja problema. Tokom procesa obuke razvijena je komunikacija između ciljnih grupa, npr. grupa za kreiranje karaktera sa grupom za glas ili onima koji realizuju scenario.

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

Učenici su naučili da stvaraju animirane filmove i kroz njih mogu da tretiraju teme o kojima im je stalo.

Sposobnost da se ovaj metod koristi u budućnosti ne samo za tretiranje prava deteta, već i za druga pitanja.

Napravili smo četiri animirana filma

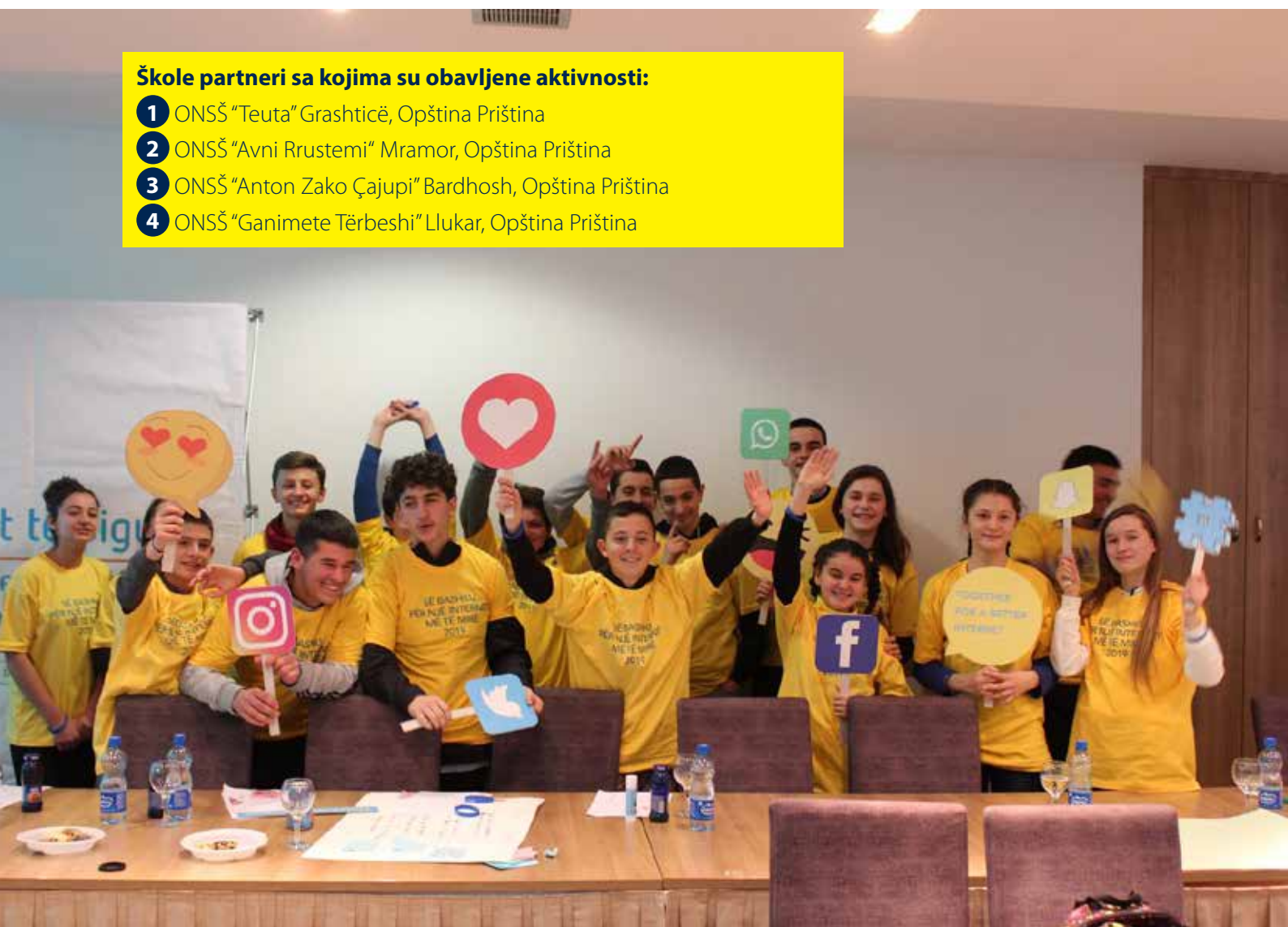
Keativna metoda, spontani i jako efikasni razvoj veština medijacije.

4. CENTAR ZA NAPREDNE STUDIJE FIT

Centar za napredne studije FIT, osnovan u Prištini. Osnovni ciljevi FIT centra koji su identifikovani na početku svog rada u kosovskom društvu su: doprinos polju obrazovanja u cilju podizanja svesti o najvažnijim političkim, društvenim i ekonomskim kretanjima u zemlji i poboljšanju socijalne situacije grupa sa kojima se radi tokom implementacije projekta.

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 ONSŠ "Teuta" Grashticë, Opština Priština
- 2 ONSŠ "Avni Rustemi" Mramor, Opština Priština
- 3 ONSŠ "Anton Zako Çajupi" Bardhosh, Opština Priština
- 4 ONSŠ "Ganimete Tërbeshi" Llukar, Opština Priština

Razvijene aktivnosti:

- Kampanje podizanja svesti u cilju podizanja svesti o zaštiti prava deteta.
- Izrada školskog akcionog plana za posredovanje među vršnjacima i mirno rešavanje sukoba
- Stvaranje klubova za posredovanje unutar svake partnerske škole
- Stvaranje prostora unutar škole koji je posvećen posredovanju između vršnjaka.
- Monitoring i kontinuirana evaluacija klubova za posredovanje
- Školska predavanja o nasilju na internetu
- Predavanje “Volontiranje i njegove koristi”

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

FIT centar je osnovao četiri (4) kluba za posredovanje u okviru svake partnerske škole. Učenici koji su dio klubova za posredovanje su učestvovali u obuci koja je održana u aprilu 2018. godine gde su se obučavali kako postati uspešni medijatori. Nakon osnivanja klubova za posredovanje, učenici treneri su takođe obučavali druge učenike u njihovim školama da šire svoje znanje i proširuju klub sa novim članovima. Klubovi za posredovanje bili su otvoreni za učenike koji su hteli biti dio klubova. FIT Centar je kontinuirano pomagao klubove za posredovanje i na mesečnoj osnovi pratio i evaluirao njihov rad u posredovanju u sukobima u školama.

Izrada školskog akcionog plana za posredovanje među vršnjacima i mirno rešavanje sukoba. Izradu ovog plana obavila je radna grupa koja uključuje: stručnjaka koji je angažovan od strane FIT centra, direktora

škola, dva (2) nastavnika i pet (5) učenika u svakoj školi.

Škole su stvorile prostore posvećene posredovanju između vršnjaka. U memorandumima o saradnji koji je FIT Centar potpisao sa partner školama, predviđeno je da unutar škole postoji prostor koji će se koristiti za posredovanje među vršnjacima. FIT centar je dizajnirao, štampao i razdelio velike plakate koji simbolizuju žirafu, jer se smatra najvećom životinjom koja vidi situacije iz šire perspektive od drugih, karakteristika koju učenici koji su dio medijacije trebali bi imati.

5. NVO “MUNDËSIA” – MITROVICA

NVO “Mundësia” se zasniva na jednakom pristupu i inkluzivnom razvoju, tako da svi građani mogu ostvariti svoja prava i odgovornosti kao puni i aktivni članovi demokratskog i multietničkog društva. Misija organizacije je da doprinese razvoju društva tako što će osnažiti grupe u najnepovoljnijem položaju kako bi u potpunosti ostvarile svoja prava i odgovornosti i kako bi mogle efikasno raditi na poboljšanju njihovog socio-ekonomskog položaja.

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 ONSŠ “Jusuf Rexha” Koštova, Opština Mitrovica
- 2 ONSŠ “Mehë Uka” – Bajgora, Opština Mitrovica
- 3 ONSŠ “Shaban Idrizi” – Zhabar , Opština Mitrovica
- 4 ONSŠ “Harun Beka” – Gušavc, Opština Mitrovica

Razvijene aktivnosti:

- Organizovanje interaktivnih predstava “Stop i Act Shov” na tromjesečnoj osnovi sa novim praksama rešavanja sukoba između vršnjaka i zajednice u ciljanim školama.
- Podrška imenovanju triju osoba iz školskog osoblja / članova osoblja u svakoj školi - da se zalažu za prava dece i prijavljuju nasilje.
- Organizovanje takmičenja za pisanje eseja u 4 projektne škole na temu zaštite prava deteta.
- Podrška određivanje “pouzdanе osobe” u svakoj projektnoj školi za prijavu nasilja.
- Organizovanje kvartalnih sastanaka sa učiteljima / nastavnicima kako bi se videle promene stavova i ponašanja dece / učenika u mirnom rešavanju sukoba.
- Štampanje i distribucija promotivnih materijala projekta po projektним školama.
- Organizacija javnog događaja povodom početka projekta i potpisivanje memoranduma o razumijevanju između Projekta i 4 ciljне škole, kao i Uprave za Obrazovanje za realizaciju aktivnosti.
- Organizacija radionice za projektne škole u izradi školskih akcionih planova za vršnjačko posredovanje, zaštitu dece i mirno rešavanje sukoba
- Organizovanje 2 debata/okruglih stolova za efikasnu saradnju i koordinaciju između lokalnih aktera (Mitrovica, Direkcija za obrazovanje, Kosovska policija, Centar za socijalni rad, timovi za bezbednost u zajednici, mediji i NVO koje se bave bezbednosnim pitanjima i decom) i projektne škole, na temu prava dece i pitanja zaštite dece
- Organizovanje javnog događaja za objavljivanje rezultata projekta i preporuka.

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

OOrganizovanje interaktivnih predstava “Stop i Act Shov” na tromjesečnoj osnovi sa novim praksama rešavanja sukoba između vršnjaka i zajednice u ciljanim školama.

Ova aktivnost je organizovana u saradnji sa grupom mladih glumaca/amatera iz Mitrovice, koji su prvo pripremili i prikaza-

li kratku priču o nasilju među vršnjacima, nasilju nastavnika nad učenicima, kao i na temu rešavanja problema i konflikata između vršnjaka kroz medijaciju.

Ova metoda je pokazana kao veoma efikasna metoda podsticanja učenika da slobodno govore, kao i da imaju otvorenu i konstruktivnu debatu, kao i da pronađu

način da reše problem koji predstavlja u interaktivnoj predstavi.

Učenici i školsko osoblje su procenili da je ovakav način predstavljanja "problema" kroz pozorište, kao i uključenost javnosti/učenika i njihova interaktivnost u rešavanju ovog problema nešto novo i atraktivno i dobrodošlo od strane učenika.

Neki učenici su pokazali svoj interes da nastave sa ovom vrstom aktivnosti, tj. Putem interaktivnih predstava razgovaraju i o drugim temama u svojoj školi.

Takođe, posrednička obuka među vršnjacima i postavljanje uglova medijacije pokazala je veliko interesovanje ne samo za škole koje su korisnici projekta, već i za druge škole, kao što je 5 srednjih škola u Mitrovici. NVO "Mundësia" je organizovala obuku za posredovanje među vršnjacima za učenike ovih srednjih škola, a imamo i zahtev za postavljanje uglova medijacije u prostorijama škole, za koje tražimo podršku od potencijalnih donatora.

6. INSTITUT ZA RAZVOJ I INTEGRACIJU – IZHI

Misija IZHI-ja je da kroz istraživanje i kroz razvojne projekte neformalnog obrazovanja doprinose napretku, integraciji i razvoju društva. Cilj Instituta je integracija marginalizovanih grupa, grupe društva kojima je to potrebno i koje je neophodno. Takođe, cilj organizacije je integracija i ekonomski razvoj, kroz različita istraživanja kako bi se uticalo na podizanje svesti građana, zagovaranje i oslanjanje na institucije, očuvanje i kultiviranje kulturnog nasleđa, unapređenje položaja mladih u procesima donošenja odluka, zapošljavanje, promovisanje socijalne pravde, doprinos integracionim procesima Kosova u evropske strukture kroz kulturne vrednosti, kao i promociju i podršku učešću žena u odlučivanju i u ekonomskom osnaživanju.

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 ONSŠ "Ali Kelmendi" Barilevo, Opština Priština.
- 2 ONSŠ "Miladin Mitic", u selu Lapljesele, Opština Gračanica,
- 3 ONSŠ "Nënë Tereza" Vranidol, Opština Priština, sa dva razreda u Tenešdolu i u Šarbanu.
- 4 ONSŠ "Nexhmi Mustafa" Besija, Opština Priština, sa dva razreda u Prugovcu i u Rimaništu.

Razvijene aktivnosti:

- Informativni sastanci sa zainteresovanim stranama uključenim u projekat (Opštinska direkcija za obrazovanje, direktori škola, nastavnički kadar i saveti roditelja)
- Pripreme za istraživanje sa psiholozima i stručnjacima za obrazovanje i izradu upitnika. Sastanci sa direktorima škola i koordinacija aktivnosti.
- Istraživanje u četiri škole za korišćenje tehnologije od strane dece, od prvog do devetog razreda.
- Obrada podataka i analiza od strane psihologa.
- Organizovanje 4 radionica u školama sa osobljem i školskim upravama, sa psiholozima, stručnjacima za obrazovanje i stručnjakom za tehnologiju za diskusiju i rezultate istraživanja
- Organizovanje okruglog stola za publiku da bi se predstavili nalazi izvještaja
- Priprema i distribucija informativnih brošura uz savet psihologa

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

Mobilizirani su školski timovi za planirane aktivnosti, kao i određena su adekvatna mesta za sprovođenje sednica medijacije. Nastavnici i roditelji su bili uključeni u četverodnevnu obuku koju je organizovao KEC.

U dva specifična područja, školsko osoblje i roditelji su certificirani u modulima za dečja prava i posredovanje među vršnjacima. Takođe su uspostavljene međuetničke grupe u partnerskim školama. anketirano je oko 390 učenika i uključeno u istraživanje, ili 27% od ukupnog broja učenika u ovim

školama. Uspeli smo da dobijemo savete i sugestije tokom radionica organizovanih u 4 partnerske škole, preporuke i sugestije o efektima i posledicama nepravilne upotrebe interneta i tehnološke opreme tokom ovih radionica. Objavljena su dva dokumenta (70 primeraka) sa nalazima i brošurama (2000 primeraka). Roditelji i mladi su informisani i savetovani o korišćenju tehnološke opreme, kroz aktivnosti i informacije u brošurama.

7. NVO CHILDPROOF/CIPOF

NVO ChildrProof/CIPOF je nevladina/neprofitna organizacija, koja se bavi upravljanjem vrtićem “MARGHERITA KIDS” u Zllakuqanu. CIPOF se uglavnom fokusira na obrazovanje.

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 ONSŠ “Atë Shtifën Gjeqovi” Zllakuqan, Opština Klina
- 2 ONSŠ “Azem Bejta” Grabanica, Opština Klina
- 3 ONSŠ “Dëshmoret e Qëndresës” Glarevo, Opština Klina
- 4 ONSŠ “Esat Mekuli” Cerovik, Opština Klina

Razvijene aktivnosti:

- Sastanci radi formiranja radnih grupa, izrade akcionog plana za mirno rešavanje sukoba.
- Angažovanje facilitatora za pružanje tehničke pomoći u izradi akcionog plana.
- Organizovanje 4 fokus grupa za identifikaciju pitanja koja će biti uključena u akcioni plan.
- Organizovanje radionica sa predstavnicima institucija, NVO, školama za izradu akcionog plana.
- Pokretanje akcionog plana na opštinskom nivou.
- Organizovanje radnih stolova za uspostavljanje grupa za medijaciju i mirno rešavanje sukoba.
- Organizovanje obuke za izgradnju kapaciteta posredničkog mehanizma.
- Organizacija informativnih sesija/debata u školama, promocija grupa za medijaciju.
- Izrada video filma za senzibilizaciju mirnog rešavanje sukoba u školama.
- Izrada brošura o prevenciji nasilja u školama, stvaranje prijateljskog i nenasilnog okruženja i mirno rešavanje sukoba.
- Promocija projektnih aktivnosti kroz medijsku pokrivenost lokalnih informativnih portala, radio i televizijskih kanala.
- Organizovanje završne konferencije kampanje i projekta na opštinskom nivou

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

Sastanci radi formiranja radnih grupa, izrade akcionog plana za mirno rešavanje sukoba.

Angažovanje facilitatora za pružanje tehničke pomoći u izradi akcionog plana.

Organizovanje 4 fokus grupa za identifikaciju pitanja koja će biti uključena u akcioni plan.

Organizovanje jedne radionice sa pred-

stavnicima institucija, NVO, školama za izradu akcionog plana.

Pokretanje akcionog plana na opštinskom nivou.

8. NVO “CENTAR ZA DEPOLITIZACIJU KOSOVSKOG DRUŠTVA CDKD” - KAMENICA

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 ONŠŠ “Desanka Maksimović”, sa odvojenim razredima u Ajnovcu, Boscu, Berivojcu, Opština Kamenica
- 2 ONŠŠ “Bratstvo” sa odvojenim razredima u Strezovcu, Carevcu i Boljevcu, Opština Kamenica
- 3 ONŠŠ „Veljko Dugošević”, Ranilug sa odvojenim razredima u Korminjanu i Domorovcu, Opština Ranilug.
- 4 ONŠŠ “Trajko Perić”, Velika Ropotova a odvojenim razredima u Rajanovcu, Pančelo-Tomance i Drenovcu, Opština Ranilug.

Glavne aktivnosti ovog projekta bile su:

- Aktivnost 1. Identifikovanje trenutnog stanje u školama u pravcu politika za zaštitu prava dece. Razgovori su vođeni sa svim direktorima škola, rukovodiocima razreda i nastavnicima. U saradnji sa nastavnicima, razvijen je i upitnik sa kojim su prikupljeni odgovarajući podaci o učenicima kroz analizu upitnika i na osnovu njegovog sadržaja. Uzimajući u obzir obe metode, stvorena je realna slika situacije u školama po pitanju prava djece.
- Aktivnost 2. Implementacija foruma za diskusiju u školama, obuke i seminari o pravima deteta; u ovoj aktivnosti koja je napravljena nakon plana studija za sve četiri škole ostvarenom u toku panelu za diskusiju, sa nastavnim osobljem i pomoćnim osobljem, predstavljene su neke od tema o kojima će se raspravljati, ali i svi su se podsectili na zakonske obaveze poštovanja prava deteta. U tim diskusijskim panelima došao je zaključak za realizaciju nekih konkretnih akcija na nekoliko nivoa i pravaca u podizanju svesti o pravima jece kroz različite aktivnosti za učenike i nastavnike. To će nas dovesti do nove faze aktivnosti, i podizanja svesti opšte zajednice u školi i šire.
- Aktivnost 3. Realizacija kreativnih radionica sa učenicima za prava učenika kroz izložbe figurativne umetnosti, kratkih filmova i književnih predavanja. U okviru ovih aktivnosti, planirane su pod-aktivnosti za ukupan uticaj na neke oblasti podizanja svesti i jačanja šire zajednice. Tako su zajedno sa nastavnicima sprovedene aktivnosti na stvaranju kreativnih radionica u različitim oblastima. Razvijena je i književna, vizuelna i filmska radionica sa temom zaštite prava dece. Ove aktivnosti uključile su veliki broj razreda iz svake škole i nudile su nagrade kao podsticaj za veće angažovanje u sve tri oblasti provedenih aktivnosti. Uključili smo i regionalnu televizijsku stanicu koja će emitovati aktivnosti kako bi se osigurala veća pokrivenost i širi uticaj u drugim školama i zajednicama koje nisu uključene.
- Aktivnost 4. Tehnička i savetodavna podrška školama za uspostavljanje stalnih operativnih mehanizama za zaštitu prava dece. U okviru ovih aktivnosti, u završnoj fazi projekta, zajedno sa svim zainteresovanim stranama u školi i van nje, i uključivanjem roditelja i akademskog savjeta, pružila se tehnička i savetodavna pomoć u pripremi dokumenata, protokola i drugih mehanizama koji će značajno poboljšati rad na zaštiti prava dece u svim školama. Naša tehnička pomoć bila je u izradi Kodeksa ponašanja koji će biti predstavljen svim razredima,

razrednicima i učenicima. Kreiranje informativnih panela i kutija za pritužbe. Savetodavna uloga će biti izrada protokola i stvaranje timova za borbu protiv nasilja u skladu sa konvencijama i zakonima o zaštiti prava dece.

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

Rezultat 1. Školski detalji i činjenice, nakon istraživanja o poštovanju prava deteta. Ovaj rezultat je rezultat istraživanja koje smo radili na dva načina: kroz intervjue sa učenicima, školskim menadžmentom, nastavnicima i roditeljima, i kroz upitnike sa svim gore navedenim akterima u sve četiri škole. Na taj način dobili smo informacije o stanju škola u oblasti prava i mehanizama zaštite dece i njihovom unapređenju.

Rezultat 2- U okviru ove aktivnosti naveli smo sledeće rezultate: - Povećali smo kapacitete nastavnika u partnerskim školama na zaštiti i promovisanju dečijih prava, a školsko rukovodstvo je ohrabreno da se uključi u proširenje svojih znanja i odgovornosti u promociji i zaštiti dece. Izrađen je i usvojen zajednički plan rada i njegova dinamika u sprovođenju radionica i takmičenja učenika kroz različite aktivnosti radi promocije i zaštite prava dece.

Rezultat 3. Kroz radionice sa učenicima na promociji i zaštiti prava dece, povećana je svest o učeničkim zajednicama u školama, kapaciteti i znanje su razvijeni u većini odgovornosti učenika i poštovanju njihovih prava od strane svih zainteresovanih strana u školama (njihovi vršnjaci, nastavnici, nastavni kadar i zajednica) - takmičarski duh se razvio među učenicima viših razreda osnovne škole i najbolji radovi su nagrađeni kao podsticaj za aktivno učešće, ali i bolje razumijevanje tema iz oblasti prava dece.

Rezultat 4. Tokom realizacije aktivnosti, pružena je tehnička pomoć svim ciljnim školama postavljanjem informativnih tabela za sve škole, koje će se koristiti za prezentaciju radova za prava dece, kao i za žalbe. i predloge od strane učenika. Takođe, škole su se stalno savetovale da izgrade mehanizme i protokole, i da formiraju timova za praćenje poštovanja i promovisanja prava deteta, kao i timove za prevenciju i diskriminaciju među vršnjacima.

9. NVO „FEMINAE“ PRIZREN

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 ONSŠ „Ekrem Rexha –Drini“ Lubižda, Opština Prizren
- 2 ONSŠ „Meto Bajraktari“ Rečane, K Opština Prizren
- 3 ONSŠ „Planjane“ Planjane, Opština Prizren
- 4 ONSŠ „Anadolu“, Mamuša, Opština Prizren

Glavne aktivnosti ovog projekta bile su:

- Otvorene debate sa roditeljima
- Organizovanje sastanaka roditeljskih grupa i formiranje dečjeg foruma
- Inicijativne posete dece institucijama
- Priprema i organizacija otvorenih studija na radiu i TV-u
- Dodatno savetovanje za decu
- Uključivanje dece i posete različitim multietničkim školama
- Obuka studenata za medijaciju
- Organizovanje međuetničkih aktivnosti dece u četiri škole
- Deca i tolerancija - budućnost bez nasilja
- Pored ovog, tokom celodnevničkih aktivnosti imali smo prezentacije u četiri škole sa temom “Internet”, “Bonton”, “Međuetnička tolerancija”.

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

Tokom celodnevničkih aktivnosti na temu “Bonton”, koju su učesnici odabrali kao najatraktivniju, jer ohrabruje debat i osniva se na praksi iz svakodnevnog života, deca i svi učesnici su raspravljali o svakodnevnom školskom životu. Takođe, završili smo sa nekim pravilima koja treba da budu napisana u školskim holovima kako bi se senzibilisali i drugi učenici. Učesnici su ovo ocenili kao najprikladniji i najobrazovaniji aktivitet.

Istakli bismo ovu aktivnost jer su se deca učesnici, osećali slobodnima da podele svoja iskustva jedni sa drugima. iako je za sve njih bio to prvi put nakon nekoliko aktiviteta da se opuste i ispričaju njihove istorije koje su možda i malo više lične, ali istovremeno stvorila se i veoma pozitivna / prijateljska atmosfera među njima.

Tokom međusobnih poseta školama, učenici koji su učestvovali izrazili su interesovanje i postavljali su pitanja o pravilima i savetima koja su došla od samih učenika drugih škola o dečjim pravima.

10. NVO “PROGRAM ZA GRAĐANSKA PRAVA” (CRP/K)

Program za građanska prava (CRP / K), Priština, je organizacija koja pruža pravnu pomoć i savetovanje za povratnike, tražioce azila, raseljena lica na Kosovu, lica koja su izložena riziku da ostanu bezdržavnosti i lica koja se smatraju osetljivim u ostvarivanju njihovih prava.

Škole partneri sa kojima su obavljene aktivnosti:

- 1 ONSŠ “JETA E RE”, GREME, OPŠTINA UROŠEVAC
- 2 ONSŠ “BESIM REXHEPI”, KOMOGLAVA, OPŠTINA UROŠEVAC
- 3 ONSŠ “24 Dhjetori”, TERN, OPŠTINA UROŠEVAC
- 4 ONSŠ “KONSTANTIN KRISTOFORRIDI”, NERODIME, OPŠTINA UROŠEVAC

Aktivnosti

- Među prvim realizovanim aktivnostima je obuka o ljudskim pravima i vršnjačkoj medijaciji koju su sproveli KEC i forumZFD, kao i osoblje projekta za nastavnike, roditelje i učenike u četiri odabrane projektne škole. Dva nastavnika, dva roditelja, dva učenika i direktor škole učestvovali su u obuci o pravima deteta i vršnjačkom posredovanju tokom dva dana. Dio obuke o ljudskim pravima zasnovan je na teoretskom znanju konvencije o pravima deteta, dok su se metode i tehnike medijacije razvijale na praktičnom nivou na osnovu alternativnih metoda rešavanja sukoba iznetih iz sličnih pravnih dokumenata.
- Studijska poseta radi upoznavanja sa procesom posredovanja među vršnjacima u Republici Albaniji i Republici Sjevernoj Makedoniji, za direktore škola koje učestvuju u projektu. Direktori odgovarajućih škola su imali priliku da nauče praktično kako medijacija radi na mestima gdje je mehanizam medijacije već funkcionalan i njegov značaj u rešavanju problema među vršnjacima sa resursima unutar škole.
- Redovni zajednički sastanci sa nastavnicima, roditeljima, učenicima i direktorima iz četiri uključene škole, za izradu akcionog plana. Organizovani su mešoviti sastanci sa ciljem uključivanja svih grupa i zbog važne funkcije koju posredovanje i mirno rešavanje sukoba na školskom nivou ima, da bi imali saglasnost svih uključenih grupa.

REZULTATI REALIZOVANIH AKTIVNOSTI:

Mešoviti sastanci, nastavnici, učenici, roditelji i direktori škola su u velikoj meri doprineli zajedničkoj definiciji ključnih tačaka u Akcionom planu, kao i zajedničkom vlasništvu nad procesom medijacije koji treba slediti i implementirati u školama.

Obuka je razvijena na kolaborativnoj osnovi kako bi poslužila kao vodič za korake koje bi škole trebale slediti u uspostavljanju mehanizma medijacije i procedura medijacije.

Studijske posete su imale dobre rezultate za učesnike, oni su iz prakse dve zemlje koje su posetili uzeli primere koje već praktikuju.

DEO III

Aktivnosti koje su sprovedene dodatno su ojačale ulogu nevladinih organizacija kao i škola koje su imale koristi od projekta.

U okviru projekta izvršene su sledeće aktivnosti:

Stvaranje jedne on-line platforme za podizanje svesti o pravima deteta i mere za njihovu zaštitu.

Platforma je imala za cilj da pruži najnovije informacije o projektu i popunjena je prijateljskim informativnim materijalom za čitaoce/nastavnike, roditelje, decu i širu javnost, uključujući letke, brošure, video klipove i druge materijale u ovoj oblasti.

Ova oblast je nastavila da bude jedna od glavnih tačaka projekta, obogaćujući se sa dodatnim publikacijama koje su razvile nevladine organizacije (vvv.childrights-ks.org)

Takođe je izrađen akcioni plan za vidljivost projekta i formirana je zatvorena grupa na facebook stranici projekta, u cilju podsticanja rasprave i rešavanja sukoba u školama da bi se zaštitila deca.

Razvoj informativnih materijala za decu, roditelje, nastavnike i širu javnost.

Razvijen je niz različitih materijala za komunikaciju sa decom, nastavnicima, roditeljima i opštom javnošću na temu prava deteta i zaštite dece koji se mogu prilagoditi različitim kontekstima u zemlji.

Organizovanje medijskog konkursa za najbolji članak o pravima deteta.

Krajem 2017. i 2018. godine sprovedena je aktivnost medijskog takmičenja za najbolji članak o pravima deteta. Ova aktivnost je organizovana u saradnji sa KOMF - Koalicijom NVO-a za zaštitu dece. Nakon odluke Komisije o procesu selekcije i nagrađivanju, organizovana je dodela nagrada.

Izbor 10 lokalnih nevladinih organizacija da rade sa 40 škola u ruralnim područjima.

Projekat je pozvao lokalne nevladine organizacije da pomognu školskim zajednicama u implemtiranju mera za delotvornu zaštitu dečjih prava, fokusirajući se na medijaciju vršnjaka i mirno reša-

vanje sukoba. Ciljna grupa bila je 40 osnovnih škola koje se nalaze u neurbanim oblastima i koje služe zajednicama sa ograničenim pristupom osnovnim uslugama kao što su zdravstvo i obrazovanje, slaba javna infrastruktura, nedostatak sportskih i kulturnih sadržaja, ograničene mogućnosti zapošljavanja i sl. Svi kandidati su tražili partnerstvo sa najmanje 4 neurbanim osnovnim školama u okviru svog područja aktivnosti kako bi implementirali projektne ideje u vezi sa zaštitom prava dece putem vršnjačke medijacije i mirnog rešavanja sukoba.

Inicijalni sastanci

Održano je deset inicijalnih sastanaka, po jedan za svaku NVO/školu. Kroz ove sastanke, cela zajednica je postala svesna projekta i njegove važnosti.

Sastanci Upravnog odbora

Pored predstavnika iz KEC-a i forumZFD-a, MONT je takođe uključen u Upravni odbor projekta (UOP). Tokom projekta održano je 7 sastanaka, u cilju boljeg informisanja projektnih aktivnosti od strane korisnika projekta PPCR.

Organizovanje treninga o pravima deteta i posredovanju za NVO korisnice projekta, studente, roditelje i nastavnike.

Šestodnevni program obuke je započeo adresiranjem osnovnih koncepata o ljudskim pravima i posredovanju, zasnovanih na principima Konvencije o pravima deteta. Pored toga, adresirani su opšti aspekti ljudskih prava, specifični aspekti kao što su diskriminacija, uznemiravanje i nasilje nad decom, kao i identifikacija stranaka i način izbegavanja i rešavanja ovih slučajeva.

Trening je pratio metod aktivnog učenja, sa aktivnostima zasnovanim na ciklusu učenja kroz iskustvo. S obzirom na to da su učesnici uključeni u pružanje programa obuke sa školskim timovima, veći značaj je dat osnovnim elementima trenerskih veština i davanju saveta i ideja učesnicima. Ukupan broj učesnika bio je 30 (3 od svake NVO korisnice projekta), od toga broja 29 polaznika je certificirano, 23 žene i 6 muškaraca.

Nakon toga organizovano je 40 dana obuke sa učenicima, nastavnicima i roditeljima, uz ukupno prisustvo: nastavnici 159 učesnika (58 muškaraca i 95 žena). Roditelji 16 učesnika (9 muškaraca i 7 žena) i učenici: 96 učesnika (24 dečaka i 72 devojčice).

Obuke za škole korisnice projekta podeljene su na deset različitih lokacija. To zato što svaka od NVO

korisnica projekta bila je obavezana da pomogne u organizovanju obuke za svoje škole korisnice projekta. Zato smo uz pomoć nevladinih organizacija organizovali treninge koji su bili podeljeni u dva modula. Prvi dvodnevni modul se odnosio na obuku na temu „Prava deteta”, dok se drugi dvodnevni modul odnosio na medijaciju u školama.

Studijske posete

U okviru projekta “Promocija i zaštita prava dece” organizovana je studijska poseta sa predstavnicima nevladinih organizacija koji su korisnici PPCR projekta i direktorima-nastavnicima škola korisnika projekta. Da bi se zaista shvatilo kako medijacija u školi za rešavanje sukoba utiče, to se najbolje može razumjeti u školama koje su implementirale medijaciju. Nakon što je medijacija u školama relativno mlada na Kosovu, nema mnogo škola koje mogu da demonstriraju efekat medijacije. Međutim, u Makedoniji i Albaniji postoje takve škole, tako da je sprovedena studijska posjeta kako bismo kao grupa mogli da naučimo različite oblike medijacije.

U Makedoniji, kancelarija forumZFD programa u Skoplju je uspostavila i institucionalizovala školsko posredovanje u toku više od devet godina. Škole u obadvim ovim zemljama su prikupile dobra iskustva i dobre prakse u školskom posredovanju, a koja su mogla iskoristiti nevladine organizacije i škole na Kosovu. U Makedoniji, Ministarstvo obrazovanja i nauke je prepoznalo značaj posredovanja u

školi i stvorilo je posebno odeljenje za ovu temu. Tako da su Albanija i Makedonija najbolji primeri dobrih praksi u mirovnom obrazovanju i medijaciji u školama.

Prva poseta je organizovana sa nevladinim organizacijama: FEMINAE, CDKD, CIPOF, CRPK i IZHI, koje uključuju škole iz sledećih opština: Priština, Prizren, Kamenica, Klina i Uroševac. Druga poseta je realizovana sa nevladinim organizacijama: MUNDËSIA, QESHU-SMILE, ECF, SHPRESA E JETËS i FIT, koje uključuju škole iz sledećih opština: Priština, Mitrovica, Đakovica, Peć i Vitina.

Institucije domaćini ovih studijskih poseta bile su:

- NVO “Fëmijët janë e ardhmja”, Tirana (3 predstavnika)
- Osnovna škola “Qamil Guranjaku”, Elbasan (11 predstavnika)
- Osnovna škola “Braća Milladinov”, Struga (4 predstavnika)
- Osnovna škola “Europa”, Elbasan (4 predstavnika)
- Ministarstvo prosvete, Skoplje (4 predstavnika)
- Srednja škola “Niko Nestor”, Struga (6 predstavnika)

Nakon sprovedenih studijskih poseta, organizovan je zajednički sastanak kako bi se međusobno razmenila iskustva, jer su posjete institucijama bile različite zavisno od grupe.

Podrška nevladinim organizacijama u implementaciji projekta

U cilju održavanja podrške NVO u realizaciji projekata, projekat organizuje redovne dvomesečne sastanke na kojima se raspravlja o svim aktivnostima svake NVO. Takođe, monitoring u školama korisnicima projekta je obavezan deo posla, koji takođe olakšava saradnju između škola i nevladinih organizacija. Uz podršku nevladinih organizacija, uspostavljeno je 40 posredničkih uglova u školama korisnicima projekta, a kao rezultat obuke i osnivanja ovih uglova u školama, učenici posrednici su uspjeli posredovati u 110 različitih slučajeva, pomažući svojim vršnjacima i stvarajući prijateljsko okruženje.

Planovi za budućnost

Aktivnosti koje su realizovane i nastavljaju da se realizuju tokom 2019. godine dodatno će ojačati ulogu NVO-a i škola koje su korisnice projekta.

Pošto je objavljivanje dobrih praksi urađeno, to će biti dobar poticaj za škole na Kosovu. Očekuje se da će dobre prakse iz škola uticati na stavove ljudi i

razviti napredak u merama zaštite dece u školskim okruženjima i izvan njih, u društvu.

Projekat će se završiti organiziranjem regionalne konferencije o pravima deteta, koja se očekuje da bude organizovana u septembru 2019. godine, a gde će rezultati projekta biti predstavljeni relevantnim akterima kao i široj javnosti, predstavljanjem materijala i metoda koje su razvijene u okviru projekta.

DEO IV

Dokumenti, materijali i resursi sa interneta, korisni za aktivnosti posredovanja i promovisanja mirnog rešavanja konflikata:

1. Uredba Vlade Republike Kosova (VRK) - br. 21/2013 za Protokol o prevenciji i upućivanju nasilja u institucijama pred-univerzitetskog obrazovanja. [education_comes_first_newspaper.pdf](http://www.childrights-ks.org/site/assets/files/1430/broshura-1.pdf)
<http://www.childrights-ks.org/site/assets/files/1430/broshura-1.pdf>
2. Vodič za implementaciju VRK Uredbe br. 21/2013 za Protokol o prevenciji i upućivanju nasilja u institucijama pred-univerzitetskog obrazovanja. https://www.childrights-ks.org/site/assets/files/1432/broshura_ecf-2.pdf
https://www.childrights-ks.org/site/assets/files/1426/cipof_pdf_manual01-10_2018.pdf
3. Priručnik o prevenciji negativnih pojava u višim srednjim školama, MONT, Priština 2014 <https://www.childrights-ks.org/site/assets/files/1425/broshura-izhi.pdf>
4. Priručnik za posredničke ekipe među vršnjacima, MONT, Priština 2014 https://www.childrights-ks.org/site/assets/files/1423/fit_fletepalosje_te_drejtat_dhe_pergjegjesite_e_mia_ne_boten_reale_dhe_virtuale.pdf
5. Didaktički priručnik o sprečavanju nasilja, objavljen od strane "Save the Children" na Kosovu, Priština 2014 https://www.childrights-ks.org/site/assets/files/1420/c_2_1_femijet_tane_-_udhezues_praktik_per_prinder_dhe_mesimdhenes_-_05-1.pdf

Internet resursi:

<https://www.childrights-ks.org>

<https://tedrejtatefemijeve.wordpress.com>

<http://www.childrightssks.org/site/assets/files/1450/>

https://www.childrights-ks.org/site/assets/files/1412/doracak_per_parandalimin_e_dukurive_negative_per_shkolla_te_mesme_te_larta.pdf

<https://www.childrights-ks.org/sq/publikime/>

Ova publikacija je objavljena uz podršku Evropske Unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Kosovski Obrazovni Centar – KEC i forumZFD i ni na koji način ne predstavlja stavove Evropske Unije.

